

dignatur : *Excutere de pulvere, consurge, sede Jerusalem*, ad cuius fastigium in sempiterna gloria participandum, vos, ut pote charissimum membrum ejus, **A** perducere dignetur, transierendo de regno ad regnum, *Rex regum et Dominus dominantium*.

LEIDRADI EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

A AD CAROLUM MAGNUM IMPERATOREM.

Summo Carolo imperatori Leidradus episcopus Lugdunensis salutem.

Domine noster, constans et sacer imperator, supplico clementiæ celsitudinis vestræ, ut hanc brevem suggestiunculam meam vultu serenissimo audiat: quatenus quæ hic inserta sunt, piissimæ prudentiæ vestræ nota fieri queant, et intentio meæ postulati-**B**onis ab ingenua clementia vestra reminiscatur. Olim me exiguiusculum famulorum vestrorum ad regimen Ecclesiæ Lugdunensis destinare voluistis, cum ego huic officio impar existerem et indignus. Sed vos, qui non attenditis hominum merita, sed vestram solitam clementiam, egistis de me sicut ineffabili pietati vestræ placuit, nullo existente merito meo; meque admonere dignati estis, ut ego sollicitudinis curam gererem, et ut negligentiam quæ in prædicta Ecclesia perpetrata noscebantur, emendarentur et perpetranda vitarentur. Erat enim dicta Ecclesia multis in rebus destituta interius exteriusque, tam in officiis quam in ædificiis et cæteris ecclesiasticis ministeriis. **C** Ego humillimus servulus vester, postquam ibidem perveni, quæ cum Dei adjutorio et vestro peregi audite. Quoniam, ut inspector conscientiarum Dominus omnipotens mihi testis est, non tali intentione ea vobis patefacio quæ dicturus sum, ut propterea in rebus augeri merear; neque aliud tale in cogitatione mea composui, ut acquisitionis mihi occasio sit, nec suggero, quoniam quotidie exitum a rebus humanis suspicor, propter infirmitatem meam, et incessanter de morte suspectus sum. Et ideo hæc suggero, ut cum benignissimis auribus vestris præsentata fuerint, et clementer inspecta, si qua bene et secundum voluntatem vestram gessi, post meum discessum non deficient, aut pereant.

Denique postquam, secundum jussionem vestram, **D** sæpedictam Ecclesiam suscepi, juxta vires parvitatæ meæ omni industria egi, ut clericos officiales potuissem sicut jam Deo favente ex magna parte mihi habere videor. Et ideo officio vestræ pietatis placuit ut ad petitionem meam mihi concederetis redditus qui ab antiquo fuerant de Lugdunensi Ecclesia: per quam, Deo juvante, et mercede vestra annuente, in Lugdunensi Ecclesia est ordo psallendi instauratus, ut juxta vires nostras secundum ritum sacri Palatii omni ex parte agi videatur quicquid ad divinum persolvendum officium ordo exposcit. Nam habeo scholas cantorum, ex quibus plerique ita sunt eruditi, ut alios etiam erudire possint. Præter hæc vero habeo

A Ex Baluzio prima.

scholas lectorum, non solum qui officiorum lectionibus exercentur, sed etiam in diviuorum librorum meditatione spiritalis intelligentiæ fructus consequuntur; ex quibus nonnulli de libro Evangeliorum sensum spiritalem etiam ex parte adipisci possunt. Plerique vero librum prophetarum secundum spiritalem intelligentiam adepti sunt. Similiter libros Salomonis, vel libros Psalmorum, atque etiam Job. In libris quoque conscribendis, in eadem Ecclesia, in quantum potui, elaboravi. Similiter vestimenta sacerdotum vel ministeria procuravi.

De restauratione etiam ecclesiarum, in quantum valui, non cessavi; ita ut ejusdem civitatis maximam ecclesiam, quæ est in honorem sancti Joannis Baptistæ, a novo operuerim, et macerias ex parte erexim. Similiter ecclesiæ sancti Stephani tegumentum de novo instauravi. Ecclesiam quoque sancti Nicetii de novo etiam ædificavi. Similiter ecclesiam sanctæ Mariæ. Præter monasteriorum restaurationes, domos quoque episcopales, inter quas unam restauravi, quæ jam pene destructa erat, quam operui. Aliam quoque domum cum solarium ædificavi, et duplicavi; et hanc propter vos paravi; ut si in illis partibus vester esset adventus, in ea suscipi possetis. **C** Claustrum quoque clericorum construxi, in quo omnes nunc sub uno conclavi manere noscuntur. In eadem civitate alias restauravi ecclesias: unam quidem in honorem sanctæ Eulaliæ, ubi fuit monasterium puellarum, in honorem sancti Georgii, quam de novo operui, et ex parte macerias ejus a fundamentis erexi. Alia quoque domus in honorem sancti Pauli de novo operata est.

Monasterium quoque puellarum in honorem sancti Petri dedicatum, ubi corpus sancti Annemundi martyris humatum est, quod ipse sanctus martyr et episcopus instituit, ego a fundamentis tam ecclesiam quam domum restauravi, ubi nunc **D** sanctimonialium numero triginta duæ, secundum institutionem regularem viventes, habitare videntur. Et monasterium regale insulæ Barbaræ (situm in medio Araris fluvii, quod antiquitus est dedicatum in honorem sancti Andreæ apostoli et omnium apostolorum, nunc autem in honorem sancti Martini recens videtur esse fundatum jussu domni Caroli imperatoris, qui ibidem præfecit dominum Benedictum abbatem, cum quo simul direxit ibi suos codices) ita restauravi, ut tecta de novo fuerint, et aliqua de maceris a fundamentis erecta; ubi nunc monachi secundum regularem disciplinam numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam abbati tradidimus potestatem ligandi et solvendi uti habuerunt prædecessores sui,

scilicet Ambrosius, Maximinus, Licinius, clarissimi A viri, qui ipsum locum rexerunt : quos Eucherius, Lupus, atque Genesis, cæterique episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognituros utrum catholica fides recte crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commissa cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio patrono, ipsi in cunctis adessent rectores, et consolatores, quousque Ecclesia a Domino dignissimo illustraretur pastore. Nos similiter posteris illorum hanc potestatem tradidimus. Insuper jussimus fieri decreta priscorum regum Franciæ, ut quemadmodum ipsi statuerunt monumenta emendi et augendi locum in omnibus rebus, quas ad præsens habere videntur, vel in futuro, Deo auxiliante, acquirere poterunt, sine ulla querimonia B per sæcula possideant.

• EPISTOLA II.

• ITEM AD CAROLUM IMPERATOREM.

Domino gloriosissimo et vere piissimo imperatori, et in Christo victori, ac triumphatori invictissimo, semper augusto, Leidradus, licet indignus, divina tamen dispensatione et vestra miseratione Lugdunensis Ecclesiæ episcopus.

I. Christianissima et admirabilis religio vestra, atque in Deum ardentissima fides divina inspiratione attacta, et piissima sollicitudine permota, jussit nuper aliquid nos de sacramentis nostræ renovationis ad vestras sagacissimas inquisitiones respondere. Ad quas nos nihil condignum intelleximus, nisi quod nec respondere facilitatis, nec dissimulare facultatis nostræ esse perspeximus. Tandem licet ad neutrum idonei, juxta exiguitatem tamen ingenio, fidei nostræ rationem confidenter vobis, juxta quod sentimus, patefecimus, prudentissimo utique, justissimo ac piissimo dictorum judici. Vos autem consueta bonitate, auditis responsionibus nostris, quas nos absque reprehensione utique dicere non potuimus, juxta benignitatem vestram, qua cunctos mortales anteitis, tanquam vobis placitas laudare dignati estis. Nec tamen inter hæc negastis nobis affluentissimam eruditionem vestram, quominus judicaretis, quod in his, ad quæ vos avidius audienda parabatis, nostra imperitia minime satisfecerit. Tunc demum non tam imperiali quam paterna admonitione innotescere nobis dignati estis, minus nos dixisse de abrenuntiatione diaboli, et earum quæ ejus sunt rerum, quam vestra pietas optabat. Intelleximus itaque post vestram benignissimam admonitionem, quia de operibus et pompis diaboli multiplicius respondendum erat, quam de cæteris rebus : quoniam per eas cupiditates, et per cupiditates scandala mundi crebescunt quotidie, et quod pejus est, inter Ecclesiæ rectores, et reipublicæ administratores discordiæ oriuntur ; et quod adhuc horum est pessimum, inter doctores et auditores odia se interserunt, inimicitia concitantur, detractiones agitantur.

• Hæc censi debet quasi altera pars superioris libelli de Baptismo.

PATROL. XCIX.

II. Vestram itaque sapientissimam admonitionem omni amore amplexati, valde admirati sumus profunditatem vestre sanctæ considerationis. Inter hæc igitur, cum ingenio nostri præpediente tarditate non satis advertere potuissemus, utrum ista vestra laudabilis admonitio responsionem a nobis vellet, an tantummodo nostram nobis imperitiam cognoscendam commendare : hac ambiguitate suspensi nullum probabilius consilium, ut nobis tamen visum est, reperire potuimus, quam ut ea quæ per vos cognovimus non legitime a nobis fuisse responsa prius, juxta pusillitatem sensus nostri, in quantum videbatur explicarem ; ac deinceps his litteris serenissimæ clementiæ vestræ indicarem, quæ dubitatio, vel potius quæ necessitas nos arctaverat ad scribendum ea quæ in prioribus responsionibus nostris minus fuisse per vos cognovimus. Demde gloriosissimo conspectui vestro destinatis, si secundum jussionem vestram fecimus aut non, ecce adsunt in conspectu gloriæ vestræ, et ea quæ in prioribus minus fuerunt, et quare nunc ea scribere et transmittere ausi, imo coacti sumus. Quod si ea aliquatenus vestræ voluntati convenientia judicatis, secundum indeficientem thesaurum bonitatis vestræ id facitis. Sin autem vana et minus utilia, sicut forsitan sunt, nos novimus et confitemur multitudinem et promereri imperitiæ nostræ, qui vestram voluntatem et tenorem servitutis nostræ minus advertere possumus. Quanquam etsi advertamus, nequaquam simul idonei ad respondendum vestræ tam sublimissimæ et inimitabili investigationi, tamen oramus, ut vos non lateat, quæ nos causa compulerit ad scribendum de his quæ, vestra nos clementia et paterna sollicitudine admonente, cognovimus minus fuisse in prioribus illis responsionibus.

III. Dominus noster Jesus Christus, cujus egressio a summo cæli, postquam processit tanquam sponsus de thalamo suo, insignitus humilitate et infirmitate substantiæ nostræ, bellum gesturus adversum principem hujus mundi, ac mundum debellaturus Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio futuris militibus suis, fugientibus mundi ac principis ejus dominatum, initia pactionis et expeditionis exponens, imo proponens ait : Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus. Quod quidam audiens, ait illi : Sequar te, Domine ; sed primum permitte mihi renuntiare his qui domi sunt. Sancta vero mater universalis Ecclesia non aliter suscipit in gremium ad se convertentes, nisi prius abrenuntient diabolo et omnibus angelis ejus, operibus quoque atque universis pompis ejus.

IV. Discernenda sunt igitur hæc duo ; quid inter se differant renuntiare, et abrenuntiare. Quorum differentia in eo vel maxime apparet, quod renuntiamus rebus licitis, abrenuntiamus autem illicitis : renuntiamus affectionibus, abrenuntiamus autem illecebris : renuntiamus parentibus, abrenuntiamus autem

• Ex Analectis Mabil.

diabolo. Renuntiat ergo omnibus quæ possidet, qui sic tenet ea quæ mundi sunt, ut tamen per ea non teneatur a mundo : habet rem temporalem in usum, æternam in desiderio ; et exclusa cupiditate mundi, divina in eo charitas augetur atque perficitur. Ergo qui Deum vult possidere renuntiat mundo ; non autem renuntiat mundo, qui terrenis facultatibus ex delectatione succumbit. Quicumque ergo voluit esse discipuli Christi, præ amore illius omnia quæ in mundo sunt, etiamsi habeant, fastidiunt, ut sint *habentes tanquam non habentes* : et discunt non *superbe sperare, neque sapere in incerto divitiarum*, sed in Deo vivo qui præstat nobis omnia : sicque facultates terrenas ad sustentationem possident, ut tamen etiam ex eis Deo serviant, *cujus æterna bona desiderant*. Et quia in divinis litteris cupiditas reprehenditur, non facultas ; sollicita mente perpendunt, ut ea quæ habent non habeant amore possidendi, sed necessitate vivendi. Ea autem quibus abrenuntiandum est, nullo nobis pacto haberi conceduntur, quia nullo modo haberi possunt cum Deo : sed ex toto corde abrenuntiandum diabolo, operibus ac pompis ejus, ut nulla nobis eum illis communio relinquatur, ne eorum actione vitæ eorum in ejus regnum dilabi, *cujus invidia mors intravit in mundum, qui erat homicida ab initio*, inventor mali, colator peccati.

V. Contendit namque primo homini fœnus peccati, quotidianas ab illo exacturas usuras. Creditor malus fecit sibi usuris obnoxium genus humanum, cui miser debitor solvit peccando non solum ea quæ illo instigante didicit, verum etiam adinventiones proprias, quas ad cumulandum scelerum addidit. Ex idcirco cum per gratiam filius, qui *ex moris et iniquitate redemit animas nostras*, eruimur de potestate mali creditoris, ac per hoc improbi exactoris ; abrenuntiandum est illi, ac damnandum nihil nos ei deinceps debere.

VI. Quæ sit autem origo et initium operum atque pomparum diaboli, Scriptura manifestissime docet, quæ ait : *Initium omnis peccati superbia* (Ecclesi. i, 15). Quid apertius, quid probabilius dici potest ? *Initium*, inquit, non alicujus, sed *omnis peccati superbia* : ut evidenter ostenderet quod ipsa sit omnium peccatorum causa. Quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest aut poterit sine ipsa : et ideo *initium dicitur omnis peccati*, quia ipsa præcessit in diabolo, et per ipsam subversus est homo. Non enim ederet de ligno prohibito, nisi concupisceret ; nec concupisset nisi tentatus ; nec tentaretur, nisi desertus ; nec deseretur a Deo, nisi prius ipse desereret ; nec desereret Deum, nisi superbiret, et similitudinem Dei damnabiliter appetisset. *Fecit itaque Deus*, sicut scriptum est, *hominem rectum* (Ecclesi. vii, 30), ac per hoc voluntatis bonæ. Non enim rectus esset, bonam non habens voluntatem. Bona igitur voluntas opus est Dei, cum ea quippe ab illo factus est homo. Mala vero voluntas, quoniam omnia opera mala præcessit

in homine, defectus potius fuit quidam ab opere Dei ad sua opera, quam opus illius. Et ideo mala opera, quia secundum se, non secundum Deum : ut eorum operum tanquam fructuum malorum voluntas ipsa esset velut arbor mala.

VII. Apostolus quoque ait : *Radix omnium malorum est cupiditas* (I Tim. vi, 10). Sollicitè itaque considerare debemus quare *initium peccati* dicatur *superbia* : *radix omnium malorum est cupiditas*. An forte sermonem propheticum Paulus apostolus, ut solet, exposuit ; quandoquidem sive *initium omnis peccati*, sive *radix omnium malorum* dicatur, unum idemque significat ? Porro *cupiditas* atque *superbia* in tantum unum est malum, ut nec *superbia* sine *cupiditate*, nec sine *superbia* possit inveniri *cupiditas*. Quandoquidem et diabolus in quo tenet *superbia* principatum, propriæ potestatis ac perditionis humanæ cupidus fuit : et ipse homo per appetitum arboris interdictæ, ac divitiarum similitudinis affectatione morbose cupiditatis ostendit affectum. Et de diabolo quidem, quod malo *superbiæ* ceciderit, malus qui ambigat, de primis tamen hominibus diligenti consideratione invenitur, quia in occaso prius mali esse coeperunt, ut in apertam inobedientiam laterentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset voluntas mala. Porro malæ voluntatis initium, quod potuit esse, nisi *superbia* ? Quid est autem *superbia*, nisi perversæ celestis appetitus ? Perversa enim est celestis, deserto eo cui debet animas inhærere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit cum sibi animus placet : sibi vero placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi. Spontaneus autem est ille defectus : quoniam si voluntas in amore superioris immutabilis boni, a quo illustrabatur ut videret, et accendebatur ut amaret, stabilis permaneret ; non inde ad sibi placendum averteretur, et ex hoc tenebresceret, aut frigeret, ut vel illa crederet verum dixisse serpentem, vel ille Dei mandato uxoris præponentem voluntatem, putaretque se venialiter transgressorem esse præcepti, si vitæ suæ sociam non desereret etiam in societate peccati. Non ergo malum opus factum est, id est illa transgressio, ut cibo prohibito vescerentur, nisi ab eis qui jam mali erant. Patet ergo manifestissime non solum in diabolo, verum etiam in primis hominibus, malum *superbiæ* præcessisse in abdito, ut sequeretur hoc malum quod perpetratum est in aperto. Verum est enim quod scriptum est : *Ante ruinam exaltatur cor* (Prov. xvi, 18), et ante gloriam humiliatur (Luc. xiv, 11). Prorsus ruina quæ fit in oculo, præcedit ruinam quæ fit in manifesto, dum illa ruina esse non putatur. Quis enim exaltationem ruinam putat, cum jam ibi sit defectus, quo est relictus excelsus ? Quis autem ruinam esse non videat, quando sit mandati evidens atque indubitata transgressio ?

VIII. Quam primorum hominum transgressionem, si in sua quasi membra singula dividamus, non

absurde creduntur etiam cætera ibi admissa peccata. Primo superbia est illic, quia homo in sua potius esse quam in Dei potestate dilexit. Deinde avaritia, quia plus quam illi sufficere debuit, appetiit; et sacrilegium, quia non credidit; et homicidium, quia se precipitavit in mortem; et fornicatio spiritalis, quia integritas mentis humanæ serpentina suggestionem corrupta est; et furtum, quia cibus prohibitus usurpatus est; et si quid aliud in hoc uno admissio diligenti consideratione inveniri potest. Hoc igitur primum creaturæ rationalis malum secuta sunt, ignorantia rerum agendarum et concupiscentia peccatorum, quibus comites subinferuntur error et dolor: quæ duo mala quando imminetia sentiuntur, fugitantis ea animi motus vocatur metus. Porro animus cum adipiscitur concupita, quamvis perniciosa vel inania, quoniam id errore non sentit; vel delectatione morbida vincitur, vel etiam vana lætitia ventilatur. Ex his morborum non ubertatis sed indigentia, tanquam fontibus omnis miseria naturæ rationalis emanat in quibus jacet, vel etiam volvitur, et de malis in mala precipitatur.

IX. Ecce arbor malæ voluntatis, quæ superbiæ oritur semine, et in cupiditatis convescit radice, quales multiplicat fructus! Ideoque si volumus consummare nostri certaminis cursum, caveamus in primis cupiditatem atque superbiam, non duo mala, sed unum, a quo trahitur omnis malus actus initium. Nam sine superbia, quæ possunt saltem inchoari peccata, cum dicatur *initium omnis peccati superbia*? Aut sine cupiditate omnium malorum radice, quæ possunt fieri mala, cum sine radice aut nulla deputentur aut mortua? Deinde si quodlibet peccatum perpetrare nullus potest, nisi propriæ delectationi consentiat, quod cupiditatis est proprium, et Dei præcepta contemnat, quod est superbiæ malum: quomodo non ex cupiditate, quæ *radix malorum omnium*; et ex superbia, quæ *initium omnis peccati* dicitur, procedit omne peccatum? Omnia igitur mala, quæ per seminarium superbiæ de radice oriuntur cupiditatis, in his duobus complectuntur, id est operibus et pompis. Neque inveniri potest ullum peccatum, quod non in aliquo horum adnumeretur. Et idcirco fidelibus ad emundationem baptismi accedentibus in his pronuntiantur abrenuntianda.

X. Et quia de operibus diaboli facilis intelligentia est, dicendum prius quæ mala ad pompas diaboli pertinere noscantur: omnia videlicet quæ de lascivia atque luxuria oriuntur, aliqua vero quæ de libidine. Nam sunt multæ varique libidines, quarum nonnullæ habent etiam vocabula propria, quædam vero non habent. Quis enim facile dixerit quid vocetur libido dominandi? Est igitur libido ulciscendi, quæ ira dicitur; est libido habendi pecuniam, quæ avaritia est; est libido quomodocunque vincendi, quæ pervicacia; est libido gloriandi, quæ jaclantia dicitur. Libido est nocendi, sive per contumeliam, sive per injuriam; et utramque vel ulciscendi

A causa inimico inimicus, vel adipiscendi alicujus extra commodi, sicut latro viatori; vel evitandi mali, sicut ei qui timetur; vel invidendo, sicut feliciori miserio, aut in aliquo prosperatu ejus quem sibi æquari timet, aut æqualem dolet; vel sola voluntate alieni mali, sicut spectatores gladiatorum, aut irosos, aut illusores quorumlibet, qui *latantur cum male fecerint*, et exsultant in rebus pessimis, disruptis limitibus humanæ societatis. Nihil enim est infelicius felicitate peccantium, quæ penalis nutritur impunitas et mala voluntas, vel ut hostis interior rohetur.

XI. Omnia quoque quæ demulcent sensus corporis, et per eos irrupunt ad vastandam mentem, et si liceat per latam et spatiosam viam quæ ducit ad mortem, ingredi, corporales quærens carere voluptates. Velut cum theatrorum moles extruuntur, et effodiuntur fundamenta virtutum: cum gloriosa est effusionis insania, et opera misericordiæ deridentur; cum ex his quæ divitiis abundant, luxuriantur histriones, et necessaria vix habent pauperes. Per quinque sensus corporis metropolis et arx mentis capitur, aspectu scilicet, auditu, gustu, odoratu et tactu. Si circensibus quispiam delectetur; si athletarum certamine, si mobilitate histrionum, si formis mulierum, si splendore gemmarum, vestium, metallorum, et cæteris hujusmodi, per oculorum fenestras animæ est capta libertas.

XII. Rursum auditu, si vario organorum cantu et vocum flexionibus delinquit, et carmine poetarum et comædiarum, mimorumque urbanitatibus et strophis, et quidquid per aures introiens virilitatem mentis effeminat. Odoris autem suavitate, et diversa thymiamatum, et amomum, et peregrini muris pellicula, quod dissolutis et amoribus convenit. Tactus autem alienorum corporum, et seminarum ardentior appetitus vitium in fama est [*Fortè, vitium infame est*].

XIII. Igitur cum per hæc portas quasi quidam perturbationum cunei ad arceps postre mentis intraverint, ubi erit libertas? ubi fortitudo ejus? ubi de Deo cogitatio? Maxime cum tactus depingat sibi etiam præteritas voluptates, et recordatione vitiorum cogat animam pati, et quodammodo exercere quod non agit. Peccata namque, quæ ad lasciviam pertinere noscuntur, commemorat Isaias propheta ex voce Domini comminantis, dicendo: *Pro eo quod elevatae sunt filie Sion, et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant et plaudebant, ambulabant in pedibus suis, composito gradu incedebant; decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calcamentorum et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, discriminata, et periscelides, et gemmas in fronte pendentes (Isa. iii, 16)*. Quæ omnia propter superbum supercilium et impudicos ac luxuriosos actus hominum dicuntur, qui diffusi per omnia desideria, corpus ducunt impurum. Item

• S. August. in Enchir.

Isaias pompis lascivorum comminatur dicens: *Inge-* **A** *Ægypto, adsperso cubili myrrha, et aloe, et cinnamomo. Hæc et alia hujusmodi de pompis scripta reperuntur.*

*tympa-
norum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ cum cantico, non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam, attrita est civitas vanitatis (Isa. xxiv, 7-10).*

XIV. Nomen autem pompæ invenitur etiam in divinis litteris, sicut est illud in psalmo xxxix, juxta hebraicam tamen translationem: *Beatus vir qui posuit Dominum confidentiam suam, et non est aversus ad superbias pompasque mendacii.* Quod alia translatio de Græco ita expressit: *Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et insanias falsas.* Ubi utique et ipsa vana oblectamenta corporalium sensuum significat. In Amos quoque propheta, ubi ait: *Væ qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ optimates, capita populorum, ingredientiæ pompaticæ domum Israel; qui separati estis in die malo, et appropinquatis solio iniquitatis; qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis agnum de grege, et vitulum de armentis; qui cantatis ad vocem psalterii sicut David. Putaverunt se habere vasa cantici bibentes in phialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritionem Joseph (Amos vi, 4-6).*

XV. Pompæ diaboli faciunt hominem lascivum et vanum, per quæ efficitur a bono mutabilis, mali tenax, in verbo gravis, in animo turpis, ubique fallax, lætus ad prospera, fragilis ad adversa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta. Desiderio comparandæ opinionis incensus, eis operibus quibus emitur favor humanus inservit, et morum bona contemnit, tantumque eum ardor humanæ laudis inflammatur, ut laboriosa opera quæ populus admiratur, et quibus fama diffunditur, sine labore suscipiat, ut fors ubi potest magnus splendeat, cum intus ubi solus Deus videt, squaleat.

XVI. Sunt etiam quorum vitam lingua turpis inflammatur, qui inverecundos sermones aut proferunt libenter, aut audiunt. Hoc loquuntur quod diligunt, et delectabiliter audiunt quod assiduis cogitationibus volvunt, et turpem conscientiam manifestant. Tales enim Scriptura introducit, quæ ait: *Dixerunt enim apud se cogitantes non recte.* Et post aliqua: *Venite ergo et fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tanquam in juventute celeriter, vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum sit exsors luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra et hæc sors (Sap. 11, 1 seq.).* Horum illecebram sub specie mulieris adulteræ et Salomon ostendit, de qua dicit quod recordi juveni occurrat ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula et vaga, quietis impatiens; quæ dicit se habere in-textum funibus lectum, stratum tapetibus pictis ex

XVII. De cæteris vero vitiis, sive sint spiritalia, ut hæreses, schismata, jactantia, invidia, animositas, elatio, odium; sive sint corporalia, id est quæ non solo animo sed corpore perpetrantur; ut est aviditas, ebrietas, intemperantia fornicatio, adulterium: ecclesiastici doctores dicunt, quod de septem principalibus vitiis procedant, id est de inani gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvie, atque luxuria. Quæ vitia habent matrem et reginam superbiam, cui quasi duces cum suis exercitibus obsequuntur. Hæc septem vitia significata per illas gentes, quas voluit Dominus deleri per filios Israel,

B *Ethæos videlicet et Gergessæos, et Amorrhæos, et Chananæos, et Pheresæos, et Evæos, et Gebusæos.* Et revera multas et varias per alios atque alios reges et populos Dominus aut transtulit aut vastavit atque delevit. Has autem gentes idcirco per filios Israel voluit exstingui, ut significaret in septenario numero hæc vitia ab electis suis vincenda atque calcanda. Hinc et Samson septem funes quibus ligatus putabatur dirupit, ut in septenario numero significarentur hæc vitia, et per hæc vitia omnia peccata generis humani, quæ Dominus noster *Jesus Christus* pertulit in corpore suo super lignum, ut illius vulnere sanarentur atque dirumperentur in nobis, et consequenter illi dicamus: *Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis.* Nam quia his septem superbiz vitiis nos captos doloit, idcirco Redemptor noster ad spiritali liberationis prælium Spiritu septiformis gratiæ plenus venit.

XVIII. Sed habent contra nos hæc singula exercitum suum. De cenodoxia, id est inani gloria, inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciæ, discordiæ, et novitatum præsumptiones oriuntur. De invidia, odium, susurratio, detractio, exsultatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira, rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemiarum proferuntur. De tristitia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vagatio mentis erga illicita nascitur. De avaritia, proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, et contra misericordiam obdurtio cordis oriuntur. De ventris ingluvie, inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagatur. De luxuria, cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Ex quibus videlicet septem, duo sunt carnalia, id est ventris ingluvie et luxuria: quinque autem spiritalia. Sed unumquodque eorum tanta sibi cognitione jungitur, ut nonnisi unum de altero proferatur. Prima namque inanis gloria gignit invidiam: quia dum vani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipisci valeat, tabescit. Sic quoque de invidia generatur ira, tristitia au-

tem ab avaritia derivatur. De duobus vero quæ carnalia sunt, cunctis liquet, de ventris ingluvie luxuriam nasci. Quia dum unum inordinate reficitur, alterum procul dubio ad contumelias excitatur.

XIX. Alii autem, maxime sancti Patres Ægyptii, octo dixerunt esse principalia vitia, et prima posuerunt ea quæ hic carnalia dicta sunt, id est gastrimargiam, quod sonat ventris ingluviem, et fornicationem, quod hic generali nomine luxuria nominatur. Tertium philargyriam, id est amorem pecuniæ, quod nos avaritiam nominamus. Quartum iram, quintum tristitiam, sextum acediam, id est anxietatem seu tædium cordis, quod nostri inconstantiam vel vagatitatem nominare solent. Septimum cenodoxiam, quod nos inanem gloriam dicimus. Octavum superbiam. Prætermiserunt vero invidiam, maximum superbie prolem ac comitem; addiderunt autem acediam, quod doctores Ecclesie inter principalia vitia non posuerunt, sed magis illud de tristitia, sive luxuria nasci dixerunt: quia et revera quasi proprium videtur esse monachorum. Nam generaliter in cunctis fidelibus multo minus malum videtur esse, quam invidia: quia et in divinis litteris majori detestatione notatum invenitur invidia, quam vagatio mentis. Ultimam posuerunt superbiam, quod alii causam et originem omnium vitiorum esse dixerunt. Et revera perspicuum est non de inani gloria superbiam, sed de superbia inanem gloriam generari. Pari autem contentu utrique duplici ea divisione distinxerunt, id est carnalia et spiritalia, cum tamen Apostolus simul omnia opera carnis manifesta esse dixerit. Omnium quoque vitiorum efficientiam quadripartitam esse dicunt. Nam quædam non nisi actu corporis consummari possunt, ut ventris ingluvie et fornicatio: quædam vero sine ulla corporis actione complentur, ut superbia et cenodoxia: quædam autem commotionis suæ causas extrinsecus excipiunt, ut avaritia et ira: alia vero intestinis motibus excitantur, ut acedia atque tristitia.

XX. Hæc et multa hujusmodi vitia, quæ dividuntur in operibus et pompis diaboli, qui est auctor et princeps peccatorum quibus in baptismo abrenuntiamus, et quod pejus est, ad ea iterum revertentes, earum inquinamentis sordidamur et oneribus deprimimur, ut merito dicamus: *Sicut onus grave gravatæ sunt super me. Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Miseriis afflictus sum usque in finem.* Quorum corruptione dilaniamur, et sicut sani gaudemus. Propter ista comminatur nobis *Deus iudex justus, fortis et patiens, nisi convertamur*, pœnas æternas, ubi vermis noster non moritur, et ignis non exstinguitur. Propter ista atterimur et affligimur flagellis temporalibus in rebus humanis, bellis, captivitatibus, pestilentibus, fame, ægitudine. Propter ista incommoditas aerum, siccitas, exundantia pluviarum, inclementia frigoris, vehementia ardoris, defectio adjumentorum. Propter quæ non solum cœlitus corripimur et castigamur,

verum etiam præponuntur nobis a Deo potestates, quibus *subditi esse debemus, non solum propter iram, sed et propter conscientiam.* Qui propter ista emendanda promulgant leges, decernunt justa, proponunt supplicia, vincula, torturas, flagella, exsilia, amputationes membrorum, amissiones rerum, diversi generis mortes; et auferri non possunt de mundo. Propter ista ecclesiasticus vigor, correptio, excommunicatio, de Ecclesia exclusio, leges pœnitentiæ, anathematizatio; et auferri non possunt de ecclesia. Constituuntur iudices, insistent officia, mittuntur ultores, ut hæc corrigantur: et ad cumulum miserriarum, quibus mortalis vita exstat plenissima, ubi statuta justitia, nequitia condemnari et innocentia absolvi putatur, ignorantia fallente plerumque contrario agitur, ut malitia victrix redeat, et innocentia puniatur.

XXI. Hæc prohibitio et eruditio contra eas cum quibus nascimur tenebras vigilant, et contra hos impetus opponuntur; plenæ tamen etiam ipsæ laborum et dolorum. Nam quid sibi volunt multimodæ formidines, quæ cohibendis etiam parvulorum vanitatibus adhibentur? quid pædagogi? quid magistri? quid ferulæ? quid hora [*Fortè, lora*]? quid virgæ? quid disciplina illa, qua Scriptura sancta dicit dilecti filii latera esse tundenda, ne crescat indomitus, domarique jam durus aut vix possit, aut fortasse nec possit? Quid agitur his pœnis omnibus, nisi ut debelletur imperitia, et prava cupiditas infrenetur, cum quibus malis in hoc sæculum venimus?

XXII. Quot et quantis pœnis aliis genus agitetur humanum, quæ non ad malitiam et nequitiam iniquorum, sed ad conditionem pertinent miseriamque communem, quis ullo sermone digerit, quis ulla cogitatione comprehendit? Quantus est metus a deceptionibus et mendaciis hominum, a suspicionibus falsis? Quanta putamus esse, quam misera, quam dolenda? Quandoquidem hi judicant, qui conscientias eorum de quibus judicant cernere nequeunt, et cum quis quæritur utrum sit nocens cruciatur, et innocens luit pro incerto scelere certissimas pœnas; non quod illud commisisse detegitur, sed quod non commisisse nescitur. Ac per hoc ignorantia iudicis plerumque est calamitas innocentis; et quod est intolerabilis magisque plangendum, rigandumque si fieri potest fontibus lacrymarum; cum propterea iudex torqueat accusatum, ne occidat nesciens innocentem, sit per ignorantiam miseriam, ut et tortum et innocentem occidat, quem ne innocentem occideret torserat. Quia plerumque hi qui arguuntur, vi doloris superati, de se falsa confessi etiam puniuntur innocentes, et utrum innocentem an nocentem iudex occiderit, nescit. Verum est quod ait Scriptura: *Tentatio est vita hominis super terram.* Et: *Propter iniquitatem corripuisti hominem, et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.* Oriuntur inter Ecclesie rectores et reipublicæ administratores innumeræ contentiones, et instigante superbia, cupiditate at-

que invidia et clausis oculis zelamur et belligeramus ad invicem proximi quibus *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.* Et tot ac tanta mala nobis imminetia consentimus, quibus esse non debebat *adversus carnem et sanguinem colluctatio, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, adversus spiritualia nequitiae in caelestibus.* Indicta sunt nobis innumera bella *principis et potestatis aeris hujus, qui operatur in filios diffidentiae, sævit adversum nos totis viribus.*

XXIII. Terrores etiam divinae comminationis intonant super nos. Severitas legum et districtio regum vigilant ad coercendos nos, et nihil horum attendimus, nisi ut *invicem morderamus et comedamus, ut ab invicem consumamur.* Heu, proh dolor! Tam secari pergimus *ad tenebras exteriores,* quasi ibi nobis cubacula exstruantur, cubilia sternantur, deliciae præparentur, ministri procurentur, thesauri congerantur, ornamenta multiplicentur, cum Scriptura dicat: *Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Unde nobis tam impudens superbia, importuna cupiditas, infrunita lascivia? nisi quia ad ea quibus in baptismo abrenuntiavimus, imprudenter revertimur; et contingit nobis res veri proverbii: *Canis reversus ad vomitum suum, et sus lota in volutabro luti.* Unde bella et lites, ait Apostolus, *in vobis? Nonne hinc: ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?*

XXIV. Manifestum est ergo, omnem contentionem inter nos ex cupiditate oriri: quoniam non est tale bonum quod hic amamus, ut nullas angustias faciat amatoribus suis. Ideo plerumque dividimur litigando, mortiferas aut certe mortales viciorias requirendo, et cum quis vicèrit superbus extollitur. Si vero conditionem cogitans casusque communes, magis quæ accidere possunt adversis angitur, quam eis quæ provenerint secundis rebas inflatur. Res enim quælibet terrena simul a multis possideri non potest; quia si unus possidet, ab ejus possessione alter excluditur. Res autem divinae, quas Deus jubet ut amemus, sic a multis possidentur, ut nulli crescente numero possidentium, aliquid minuat. Nullo enim modo fit minor, accedente seu permanente consorte possessio bonitatis; imo possessio bonitas, quam tanto latius, quanto concordius individua sociorum possidet charitas. Non habebit istam possessionem, qui eam noluerit habere communem: et tanto eam reperiet ampliolem, quanto ibi amplius potuerit amare consortem. Quia ergo ista quæ amare debemus inordinate amamus, ideo bella et lites ex concupiscentiis nostris oriuntur in nobis.

XXV. Sed sciendum nobis est, omnibus modis non posse nos ad regnum pacis aeternæ transire, nisi hic eam pacem tenuerimus, quam belli hujus, in quo caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, multis et variis certaminibus

Ex Baluzio secunda.

A quærit. Hoc autem bellum nunquam ullum esset, si natura humana per liberum arbitrium in rectitudine, in qua facta est, perstitisset. Nunc vero quæ pacem felix cum Deo habere noluit, secum pugnat infelix, et cum sit hoc. . . . melius est tamen quam priora vitæ hujus. Melius configitur quippe cum vitiis, quam cum sine ulla confictione dominantur. Melius est, inquam, bellum cum spe pacis aeternæ, quam sine ulla liberationis cogitatione captivitas. Cupimus quidem etiam bello carere, et ad capessendam ordinatissimam pacem, ubi firmissima stabilitate potioribus inferiora subdantur, igne divini amoris succendimar: sed si, quod absit, illius tanta boni spes nulla esset, malle debuimus in hujus confictionis molestia remanere, quam vitiis in nos dominationem, non eis resistendo, permittere.

B XXVI. Suscipiendum est igitur bellum contra vitia, et gerendum acriter, ne ad damnabilia peccata perducant. Et siquidem nondum victoriarum consuetudine roborata sunt, facilius vincuntur et cedunt: si autem vincere atque imperare consueverunt, laboriosa difficultate superantur. Hæc est autem in fide Christi. Nam si lex jubens adsit, et spiritus juvans desit; per ipsam prohibitionem desiderio crescente peccati atque vincente, etiam reatus prævaricationis accedat. Nonnunquam sane appetissima vitia aliis vitiis vincuntur occultis, quæ putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia et quædam sibi placendi altitudo ruinosæ. Sed tunc victa vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur; quem nisi Deus ipse non donat, nec aliter donat, nisi per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum, qui factus est particeps mortalitatis nostræ, ut nos participes faceret divinitatis suæ.

EPISTOLA III.

AD SOLOREM.

Charissimæ ac suspicientissimæ in Christo sanctæ sorori Leidradus licet indignus Lugdunensis Ecclesie episcopus in Domino Jesu Christo sempiternam salutem.

Cognoscere dignetur prudentia almitatis tuæ nos juxta donum donantis Dei viribus corporis aliquantisper prævalere; et secundum quod, si incerta salus propter suspectos casus vitæ hujus habet, de salute nostra gratias Deo debere. Deinde secundum D vires animi memores nos esse in orationibus nostris pro salute vestra temporali et aeterna. Vos quoque, si bene valetis, et in orationibus vestris, juxta quod de vobis confidimus, memores nostri estis, immensas Deo referimus gratias, eo quod secundum quod desideramus esse vos constat. Novi autem animum vestrum nuper vehementi dolore perculsum, post mortem filii, postea fratris. Et utique tanti solatii privatio nullo modo nos potest sine gravi dolore affici; quoniam de quorum vita gaudemus, consequenter de eorum morte dolemus; et tanto majore tristitia cor nostrum premit cujuscumque mors,

quanto majore lætitiæ sublebat vita. Neque enim A alii mox in hanc lucem effusi; et deinceps non invenitur qui numeretur dies aut annus, in quo non mors occurrens intercipiat vitam ejus qui adhuc vivere vellet, seque vivere putaret. Cum hæc igitur ita sint, diligenti consideratione mutatur, quotidianas Deo debemus grates exsolvere, quia dedit quod viximus, quandlu viximus, non dolere de hoc quod morimur, ultra quod nunquam accepimus ut viveremus. Quis, rogo, non moritur? Si Salvator, dator salutis et vitæ, mortuus est, quis tam stultus est ut seæper velit vivere, dum novit pro nobis mortem gustasse? Vita nascimur æquales, cœqualiter morimur omnes. Diversa est merces post mortem, mors tamen omnibus una. Ploramus et gemimus, sed prodese ad invicem non valemus. Luctus adest oculis, et nullus fructus operis: quia non revelatur, cum plangimus. Surda et dura est mors: nec audit, nec condolet. Nulla potestas auxiliari sibi potest. Figulus ille qui omnes de una terra plasmavit, novit quale et quando vas frangat. Nullum tamen illi perit; quia qui fecit de pulvere, de pulvere reficiet. Ad jussionem Omnipotentis nemo potest esse rebellis. Qui adhuc vivit, consideret unde possit prodese mortuo. Quia et qui mortuus est, non eget infructuoso luctu, sed fructuoso suffragio. Jam sufficiat præterita damna plorasse. Demus operam, futuram nobis mortem levigare. Quod vitari non potest, non valde timendum est. Ea vero timenda sunt mala quæ et viventes vitare possumus et post mortem sunt mala. Nam mors, quæ in se mala est, malis C propterea mala est, quia per eam ad pejora transeunt: bonis vero bona est, quia per eam ad meliora transeunt. Nemo sibi vivit, et nemo sibi moritur. Si vivimus, Domino vivimus: si morimur, Domino morimur. Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. Ergo cogitatione, locutione, operatione ea studeamus, per quæ illi placeamus, cujus potestas est male viventes damnare, et bene morientes glorificare; quique tribuit male viventibus per emendationem bene mori, nunquam tribuit bene morientibus male vivere.

quanto majore lætitiæ sublebat vita. Neque enim A alii mox in hanc lucem effusi; et deinceps non invenitur qui numeretur dies aut annus, in quo non mors occurrens intercipiat vitam ejus qui adhuc vivere vellet, seque vivere putaret. Cum hæc igitur ita sint, diligenti consideratione mutatur, quotidianas Deo debemus grates exsolvere, quia dedit quod viximus, quandlu viximus, non dolere de hoc quod morimur, ultra quod nunquam accepimus ut viveremus. Quis, rogo, non moritur? Si Salvator, dator salutis et vitæ, mortuus est, quis tam stultus est ut seæper velit vivere, dum novit pro nobis mortem gustasse? Vita nascimur æquales, cœqualiter morimur omnes. Diversa est merces post mortem, mors tamen omnibus una. Ploramus et gemimus, sed prodese ad invicem non valemus. Luctus adest oculis, et nullus fructus operis: quia non revelatur, cum plangimus. Surda et dura est mors: nec audit, nec condolet. Nulla potestas auxiliari sibi potest. Figulus ille qui omnes de una terra plasmavit, novit quale et quando vas frangat. Nullum tamen illi perit; quia qui fecit de pulvere, de pulvere reficiet. Ad jussionem Omnipotentis nemo potest esse rebellis. Qui adhuc vivit, consideret unde possit prodese mortuo. Quia et qui mortuus est, non eget infructuoso luctu, sed fructuoso suffragio. Jam sufficiat præterita damna plorasse. Demus operam, futuram nobis mortem levigare. Quod vitari non potest, non valde timendum est. Ea vero timenda sunt mala quæ et viventes vitare possumus et post mortem sunt mala. Nam mors, quæ in se mala est, malis C propterea mala est, quia per eam ad pejora transeunt: bonis vero bona est, quia per eam ad meliora transeunt. Nemo sibi vivit, et nemo sibi moritur. Si vivimus, Domino vivimus: si morimur, Domino morimur. Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. Ergo cogitatione, locutione, operatione ea studeamus, per quæ illi placeamus, cujus potestas est male viventes damnare, et bene morientes glorificare; quique tribuit male viventibus per emendationem bene mori, nunquam tribuit bene morientibus male vivere.

ANNO DOMINI DCCCIV.

AMALARIUS

TREVIRENSIS ARCHIEPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN AMALARIUM.

(Ex Fabricio, Biblioth. med. et inf. Lat.)

Amalarius Fortunatus, monachus Benedictinus, et D ab anno Christi 840 archiepiscopus Trevirensis, qui missus a Carolo Magno in Saxoniam anno 814 ecclesiam Hamburgensem in honorem beate Virginis consecravit, triennio post extinctus. Vitam ejus acripit Constantinus Caetanus editam Romæ 1612, A, qui librum de divinis Officiis non Metensi, sed huic Amalario tribuendum contendit, quod præter

Anonymum Mellicensem, cap. 71 de Scriptoribus ecclesiasticis, diserte etiam facit Albericus monachus Trium Fontium in Chronico ad annum 810, page 155: « Wasco abbas Mediodaci fuit archiepiscopus Treverensis, et post eum Amalarius Fortunatus cardinalis, qui librum Officiorum ecclesiasticorum composuit. Sed libri de Officiis ad Ludovicum Pium gloriosissimum, ut eum compellat, imperatorem,